

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tora nevi'im u-ketuvim

Leusden, Johannes

Amstelodami, 1667

I. De ipso Textu Hebræo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39406

JOHANNES LEUSDEN
Lectori benevolo S.

D

*Amus Tibi, benevole Lector, Biblia accuratissima & correctissima, impressa, nostro in gratia Dei ductu, per celeberrimum Judæum D. JOSEPHUM ATHIAM, quibus accuratio-
ra & correctiora nunquam Sol aspexit. Et quia hætenus talia non sunt edita, ideo non absolum nos esse facturos judicavimus, si hîc indicaremus, quæ à nobis & Athiâ in hæc editione præstita sint. De tribus ergo hîc differemus. 1. De ipso textu Hebræo. 2. De Notis Latinis exteriori margini adscriptis, continentibus Argumentum Textûs. 3. De Notis Hebraicis in exteriori & interiori margine annotatis.*

I. De ipso Textu Hebræo.

T

Extus Hebræus in hac Editione est tam correctus quàm qui correctissimus. Ipsemet, ad minimum semel, totum textum Hebræum à principio usque ad finem, summâ cum attentione perlegi, & expertus sum maximam diligentiam circa hunc Textum Hebræum esse adhibitam, quanta circa ullos Textus Hebraicos hætenus editos non fuit adhibita.

I. Libri omnes & singuli Hebraicis & Latinis appellationibus
b i denomi-

P R Æ F A T I O.

denominantur, non tantum in initiis librorum; sed etiam supra ipsum Textum; adeo ut, etiam linguam Hebræam non intelligentes, statim primo intuitu cognoscere possint, qualis liber oculis observetur.

II. Vetus Testamentum in tres partes dividitur; in Legem, Prophetas & Hagiographa. Sub *Lege* continentur quinque libri Mosis, sic vocati vel à prima libri voce, vel à prima ejusdem libri voce emphaticâ: ut בְּרֵאשִׁית *Genesis*, שְׁמוֹחַ *Exodus*, לֵקְוֵא *Leviticus*, בְּמִדְבָּר *Numeri*, דְּבָרִים *Deuteronomium*.

Nota. Judæi circa spatia, inter libros Pentateuchi relinqui solita, sunt curiosi: propterea in his Bibliis juxta titulum Exodi, Levitici, Numerorum & Deuteronomii additur præmonitio, indicans inter singulos libros relinquendum esse spatium quatuor regularum, & à quinta regula librum novum esse inchoandum, quæ his vocibus concepta est: יְנִיחַ אַרְבַּע שִׁטֵּן פְּנוּיִת וְיַחְזִיר כְּתוּבַת שִׁמְרַת חֲמִשָּׁת *Quatuor regulæ sunt relinquendæ vacuæ, & incipiendum est à regula quinta.*

Sub secundâ parte comprehenduntur Prophetæ tum anteriores, ut יְהוֹשֻׁעַ *Josua*, שׁוֹפְטִים *Judices*, שְׁמוּאֵל *Samuel*, מְלָכִים *Reges*; tum posteriores, ut יֵשַׁעְיָהוּ *Jesaias*, יֵרֵמְיָהוּ *Feremias*, יְחֶזְקֵאל *Ezechiel*, הוֹשֵׁעַ *Hoseas*, יוֹאֵל *Joël*, עָמוֹס *Amos*, עֹבַדְיָה *Obadias*, יוֹנָה *Jonas*, מִיכָה *Micha*, נְבֻזַרְדַּנַּדָּן *Nabum*, חַבְקֻק *Habakuk*, צְפַנְיָה *Sephanias*, חַגְגַּי *Haggæus*, זְכַרְיָה *Zacharias*, מַלְאכִי *Malachias*.

Nota. Regum & Chronicorum posteriores libros curavimus peculiari titulo à prioribus libris distingui, cum Judæi eos hactenus tantum distinxerint per has voces margini adscriptas, סֵפֶר שְׁנִי *Liber secundus*.

Ad tertiam & ultimam partem referuntur תְּהִלִּים *Psalmi*, מְשָׁלִי *Proverbia*, אִיּוֹב *Job*, שִׁיר הַשִּׁירִים *Canticum Canticorum*, רֹוֹת *Ruth*, תְּהִנֵּי *Threni*, קְהִלָּת *Ecclesiastes*, סֵפֶר אֶסְתֵּר *Volumen Esther*, דָּנִיֵּאל *Daniel*, אֶסְרָא *Efra*, נְחֵמְיָה *Nebemias*, חֲבֵרֵי הַיָּמִים *Chronica*.

Nota. In plerisque editionibus חֲמִשׁ סְפָרִים *quinque volumina*, scil. Canticum, Ruth, Threni, Ecclesiastes & Esther immediate post Pentateuchum collocantur: quia certis quibusdam festis publicè in Synagogis prælegi solent. Sed in hac editione rejiciuntur ad Hagiographa, h. e. ad tertiam Veteris T. partem, ad quam propriè pertinent.

III. Pen-

III. Pentateuchus dividitur in LIV. Sectiones majores, quarum tituli, à prima emphatica voce sic denominati, suprâ juxta appellationes librorum Pentateuchi habentur: ex. gr. supra *capp.* 6. 7. 8. 9. 10. 11. Genesis habetur בראשית denotans Genesin, & נח *Noah* significans sectionem, scil. unam ex 54. majoribus. Illæ sectiones distinguuntur tribus פ פ פ, vel aliquando tribus ס ס ס, excepta sectione duodecimâ, ubi spatium unius regulæ vacuum relinquitur, quod in margine etiam annotatur. Juxta tres illas literas פ פ פ vel ס ס ס habentur literæ Hebraicæ & notulæ numericæ, quæ denotant numerum sectionum maximarum; quod hactenus nunquam à Judæis in editionibus Bibliorum Hebraicorum est observatum. In Genesi tales sectiones occurrunt 12. In Exodo 11. in Levit. 10. In Numer. 10. & in Deuter. 11. quæ simul collectæ efficiunt 54. Quare aliquando sectio maxima denotatur tribus ס ס ס, ut *Gen.* 28. 44. & alibi, cum ut plurimum aliàs distingui solet tribus פ פ פ? *Resp.* Quia eo in loco, ubi sunt tria ס ס ס, etiam est sectio minima, quæ communiter unicâ literâ ס denotari solet: sed ubi sunt tria פ פ פ, ibi est sectio major & maxima.

IV. Sectiones majores, sive intermediae, denotantur unicâ litera פ, quæ est prima litera vocis פתוחה *aperta*: nam ubi in Pentateucho occurrit פ, ibi reliqua pars lineæ solet relinqui vacua. In hac editione illæ sectiones accuratè enumerantur; in Genesi sunt sectiones apertæ 43. In Exodo 69. In Levit. 52. In Numer. 92. & in Deuter. 34. simul 290.

V. Sectiones minimæ, literâ ס vocis סתומה *clausa*, denotari solitæ, sunt in Gen. 48. In Exod. 95. In Levit. 46. In Numer. 66. & in Deut. 124. simul 379. Numerus antecedentium sectionum exprimitur in fine singulorum librorum Pentateuchi.

VI. *Quær.* Quem usum habet hæc triplex sectionum divisio?

Resp. 1. Pentateuchus divisus est in 54. sectiones maximas, ut quotannis, legendo in Synagogis singulis Sabbathis unam sectionem, totus absolvi posset: in anno enim intercalari Judæorum sunt hebdomadæ LIV. *Moses*, h. e. Pentateuchus Mosis, in Synagogis per singula Sabbathæ legitur, Act. 15. 21. (2.) Sectiones majores per פ, & minimæ per ס distingui solitæ, denotant divisiones Pentateuchi majores vel minores, in quarum

P R Æ F A T I O.

locum jam ferè capitum distinctio successit. Olim enim non fuit in Pentateucho, nec in Veteri T. ulla distinctio capitum usitata: & propterea antiqui Rabbinii distinxerunt Pentateuchum in tales sectiones, quarum usus, propter commodiorem capitum distinctionem, jam ferè obsolevit; nihilominus tamen, propter antiquitatem, in plerisque Bibliis Hebraicis ut plurimum retinentur.

VII. Capita librorum Veteris T. hinc dupliciter distinguuntur, scil. literis Hebraicis in parte interiori, & Romanis in parte exteriori: iterum commoditatis ergo; ut unusquisque, cui quantitas literarum ignota est, facillimè capita inquirere posset; quod hætenus nunquam à Judæis factum est.

VIII. Omnes & singuli versus Biblici notulis numericis distinguuntur, excepto quolibet versu quinto, qui Hebraicis literis indigitatur, prout capita, in plerisque Bibliis Hebraicis, in versiculos ferè distingui antea solebant.

IX. In fine omnium fere librorum numerus versuum, & in fine librorum Pentateuchi etiam numerus sectionum, atque mediis versibus indicantur: ex. gr. In fine Genesios hæc habentur: סכום פסוקי דספר בראשית אלף וחמש מאות ושלשים וארבעה אף לד סימן : וחציו ועל חרכך תחיה: ופרשיותי יב. זה שמי לעלם סימן: וסדריו מג גם ברוך יהיה סימן: ופרקיו נ' יי חננו לך קינו סימן: מניין הפתוחות שלשה וארבעים והפתוחות שמונה וארבעים הכל תשעים ואחת פרשיות צא : אתה וכל העם אשר ברגליך סימן : h. e. Numerus versuum libri Genesios sunt mille, quingenti, & triginta quatuor. Literæ illæ לך אף לר ejusdem numeri symbolum sunt. Et medius ejus versus invenitur cap. 27. ver. 40. Et super gladio tuo viues. Ejusdem libri sectiones maximæ, tribus פפפ vel ספס distinctæ, sunt duodecim. Et in voce זה, numericè 12. denotante, idem numerus exprimitur: Hoc est nomen meum in æternum, Exod. 3. 15. Capita ejus Masorethica sunt 43. qui numerus voce גם denotatur: Etiam benedictus sit, Gen. 27. 33. Sed capita ejus, hodie usitata, sunt 50. expressa voce לך : Domine esto gratus nobis, te expectamus, Jef. 33. 2. Numerus sectionum apertarum, literâ פ denotatarum, sunt 43; sed clausurarum, literâ ם indicatarum, sunt 48. quæ simul collectæ sunt sectiones majores & minores 91. Hæ voci s numerice includuntur: Exitu & totus iste populus, qui

qui tua vestigia sequitur. Hæc clausula Genesios ita explicata, aperiet viam absque ulla difficultate cæterorum librorum clausulas facillimè explicandi.

X. In fine quatuor librorum, scil. Jeseiæ, Malachiæ, Threnorum & Ecclesiastæ penultimi versus repetuntur sine vocalibus. Quare? Quia ultimi versus illorum librorum exeunt in minas tristes & horribiles; vel in pœnas, quibus Deus punivit populum suum. Sed versus penultimi illorum librorum enarrant bonum populi, vel benedictionem aliquam, quæ tristes lectores refocillat. Hi quatuor libri denotantur abbreviatè literis ק'תק, post Threnos & Ecclesiasten expressis. Jod enim est prima litera ישעיהו *Jeseiæ*, ת denotat תי עשר *duodecim*, h.e. in fine 12. Prophetarum, five in Malachia. ק Prius significat קינת *Lamentationes Jeremie*, & ק posteriorius קהלת *Ecclesiasten*.

XI. In fine Exodi, Levitici, Numerorum, Deuteronomii & Ezechielis adjicitur vox הִיָּק *Esto fortis*, & in fine 2. Regum, Jeseiæ & Jeremie adjiciuntur duæ voces הִיָּק וְיִתְחַזַּק *Esto fortis, & confirmemus nos*. Hæ voces, secundùm antiquam consuetudinem, subjiciuntur ad excitandos Lectores, ut lectis his libris, etiam strenuè pergerent ad cæteros libros. Voces illæ occurrunt 2 Sam. 10. 12. הִיָּק וְיִתְחַזַּק בְּעַד עַמֵּנוּ וּבְעַד עַרְי אֱלֹהֵינוּ *Esto fortis & confirmemus nos pro populo nostro, & pro civitatibus Dei nostri*.

XII. Post Deuteronomium, præter communem clausulam, quæ libris Pentateuchi addi solet, adjicitur clausula generalis omnes quinque Pentateuchi libros concernens, quæ sic sonat: סכום הפסוקים של כל התורה (חמשת אלפים ושמונה מאות וארבעים וחמשה) ואור הח"מה יהיה שבעתים סימן: וחציו וישם עליו צאת החשן ויתן אל החשן את האורים ואת התמים: מניין פתוחות של כל התורה (מאתים ותשעים) יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו סימן: והסתומות (שלש מאות ושבעים ותשעה) או אכרה אכר ער נפשה בשבעה סימן: נמצאו מניין כל הפרשיות פתוחות וסתומות (שש מאות ופסוקים) ל'א תח'סר כל בה סימן: *hoc est, Numerus versuum totius Pentateuchi sunt 5845. qui exprimitur literis numeralibus vocis הח"מה, Et lux solis erit septupla, Jes. 30. 26. Medius Pentateuchi versus invenitur Levit. 8. 8. Et apposuit ei pectorale sacrum, indiditque pectorali sacro Urim & Tummim.*

Numerus sectionum apertarum totius Pentateuchi sunt 290. qui numerus denotatur voce פרי' *Veniat amicus meus in hortum suum,*

P R Æ F A T I O.

ut comedat fructum rerum pretiosarum suarum; sed numerus sectionum clausarum sunt 379. qui numerus exprimitur voce בשב' עה, aut obligavit obligatione seipsam per juramentum, Numer. 30. 11. Invenitur ergo numerus omnium sectionum apertarum & clausarum 669. qui numerus indigitatur literis vocum ל' א' תה' כ' puncto notatis, neque egebis quoquam in ea, Deut. 8. 9.

In fine Malachiæ post repetitum versum penultimum enumerantur omnes versus duodecim Prophetarum minorum : סכום פסוקי תרי עשר Numerus versuum duodecim, scil. Prophetarum minorum. Hosea continet versus 197. Joel 73. Amos 146. Obadiah 21. Jona 48. Micha 105. Nabum 47. Habakuk 56. Zephania 53. Haggaj 38. Zacharia 211. Malachia 55. Etiam ubique adduntur textus Biblici, in quibus vox una, majusculis literis scripta, exprimit illum versuum numerum. Denique post enumerationem versuum, in singulis Prophetis minoribus, summa omnium versuum in 12. illis libris his vocibus exprimitur : סכום הפסוקים של כל שנים עשר נביאים אלה וחמשים כי שרית עם אלהים סימן. וחצו לכן בגללכם ציון שדה החרש. וסדריו עשרים ואחד. ולכבוד אהיה בתוכה סימן. hoc est, Numerus versuum omnium duodecim Prophetarum sunt 1050. qui exprimitur tribus vocibus Hebraicis, (Gen. 32. 28.) Nam ut principem te geris cum DEO. Et medius versus occurrit Michæ 3. 12. Idcirco vestra causa Izion ut ager arabitur. Capita Masorethica sunt 21. quorum Symbolum est vox אהיה literis majusculis scripta, ex Zach. 2. 9. Et ad gloriam ero in medio ejus.

II. De Notis Latinis.

JAm sequuntur Notæ Marginales Latinæ, exteriori margini adjectæ, exprimentes argumenta capitum. In libris Prophetis & nonnullis aliis Notas illas descripsimus in initiis singulorum capitum; sed in libris Historicis easdem apposuimus sparsim per totum caput, ubi Sacer Scriptor novam materiam vel historiam enarrare incipit. Ipsi Judæi, nobis suadentibus & consulentibus, inceperant has Notas Pentateucho adjicere: sed quia primus author, Judæus Hispanus, eas Notas prius Hispanicè concipiebat